

Program działalności Muzeum Wojska w Białymstoku

na okres: styczeń 2020 – grudzień 2024

I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA MUZEUM WOJSKA W BIAŁYMSTOKU

Muzeum Wojska w Białymstoku (dalej: MWB, Muzeum) to samorządowa instytucja kultury wpisana do Państwowego Rejestru Muzeów pod numerem 125, której organizatorem jest Miasto Białystok. Muzeum jest placówką oraz ośrodkiem naukowo-badawczym o charakterze historyczno-wojskowym. Gromadzi, konserwuje, przechowuje i udostępnia do celów wystawienniczych oraz badawczych dobra kultury związane z historią i tradycją wojskowości.

W swych zadaniach statutowych Muzeum wykracza poza historię oręża polskiego, dokumentując i ukazując skomplikowane dzieje militarne regionu na szerokim tle wydarzeń I wojny światowej, wojny polsko-bolszewickiej, kampanii polskiej 1939 r., okupacji sowieckiej z lat 1939-1941 oraz niemieckiej z lat 1941-1944. Szczególną uwagę Muzeum poświęca skomplikowanym losom mieszkańców ziem północno-wschodnich Polski w szeregach Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, ludowego Wojska Polskiego oraz niepodległościowego podziemia zbrojnego. Muzeum zajmuje się również historią wojskowości i historią państwa polskiego. Obecnie lokalizacją MWB jest obiekt przy ul. J. Kilińskiego 7 w Białymstoku, będący zaadaptowanym na potrzeby muzealne dawnym budynkiem mieszkalno - usługowym z końca lat 30 XX w.

Muzeum prowadzi ścisłą współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego, środowiskami kombatanckimi w kraju i poza jego granicami, wojskiem polskim, służbami mundurowymi, placówkami naukowo-badawczymi, stowarzyszeniami oraz regionalnym środowiskiem kolekcjonerskim.

II. PLANY STRATEGICZNE NA OKRES STYCZEŃ 2020 – GRUDZIEŃ 2024

Najważniejszymi zadaniami planowanymi na lata 2020 – 2024 są: kontynuacja prac nad koncepcją zewnętrznej ekspozycji muzealiów wielkogabarytowych pod nazwą „Park Militarny” przy ul. Węglowej oraz stworzenie koncepcji przeniesienia Muzeum do nowego budynku lub rozbudowa dotychczasowej siedziby. Pozwoli to na zwiększenie powierzchni ekspozycyjnej, a co za tym idzie pełniejsze pokazanie kolekcji Muzeum. Ponadto w ramach programu działalności Muzeum zdefiniowano następujące cele:

1. Wzmacnianie marki Muzeum Wojska w Białymstoku.
2. Realizacja misji Muzeum poprzez zachowywanie, badanie, upamiętnianie i upowszechnianie wiedzy o charakterze historyczno-wojskowym, szczególnie w jej północno-wschodnim regionie.
3. Wzmocnienie i rozwój popularnonaukowego profilu Muzeum.

4. Uzupełnianie kolekcji i pozyskiwanie muzealiów do zbiorów MWB.
5. Dokończenie remontu obecnej siedziby MWB przy ul. J. Kilińskiego 7.
6. Rozwój działalności konserwatorskiej poprzez sukcesywne kontynuowanie zabezpieczenia i konserwacji zbiorów wielkogabarytowych, jak i pozostałych kolekcji (archiwalia, fotografie, umundurowanie, broń, dzieła sztuki).
7. Zwiększanie dostępności muzeum dla osób z dysfunkcjami.
8. Częściowa przebudowa/zmiana aranżacji wystawy stałej MWB (położenie większego nacisku na wątki dotyczące historii Białegostoku i regionu).
9. Rozwój współpracy z podmiotami zewnętrznymi, przede wszystkim z uczelniami wyższymi, organizacjami pozarządowymi w kraju i poza jego granicami.
10. Dalsze zacieśnianie współpracy z Muzeum Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie im. płk. pilota Bolesława Orlińskiego w Mississauga – Kanada w zakresie digitalizacji tamtejszych zbiorów i sukcesywnego udostępniania zdigitalizowanych zasobów na stronach Muzeum.
11. Usprawnianie struktury organizacyjnej, podnoszenie kompetencji pracowników. Wzrost wynagrodzeń.

III. DZIAŁALNOŚĆ STATUTOWA - MERYTORYCZNA

1. Działalność wystawiennicza

- a) Wystawy stałe – stopniowa modernizacja ekspozycji:
 - rok 2020 – kontynuacja prac koncepcyjno-projektowych nad przebudową wystawy stałej MWB;
 - rok 2021 – rozpoczęcie przebudowy wystaw stałych (zależne od posiadanych środków), powołanie zespołu i rozpoczęcie prac nad koncepcją przeniesienia Muzeum do nowej siedziby (magazyn 10 przy ul. Węglowej) lub rozbudowy istniejącej siedziby;
 - lata 2022 - 2024 - kontynuacja przebudowy wystaw stałych MWB (uzależnione od posiadanych środków).
- b) Wystawy czasowe – w zakładanym okresie planuje się realizację minimum pięciu wystaw czasowych rocznie. Wystawy będą prezentowane zarówno w salach Muzeum, jak i poza jego siedzibą (np. przestrzeń miejska, komunikacja publiczna, siedziby innych muzeów czy organizacji w kraju i poza jego granicami).

Planowane tematy wystaw w siedzibie Muzeum (liczba i tematy wystaw w latach 2020 – 2024 będą dostosowane do aktualnych potrzeb i uwzględnia najnowsze badania naukowe):

- 2020 – „Rok 1920 w sztuce”;
- 2021 – „Broń szybkostrzelna a przemiany w sztuce wojennej”
- 2022 – „Architektura wojenna”
- 2023 – „80. rocznica powstania w getcie białostockim”
- 2024 – „80. rocznica bitwy pod Monte Cassino”

2. Badania naukowe i publikacje

c) Badania naukowe

Muzeum będzie prowadzić badania w zakresie opracowywania posiadanych zbiorów, jak również wielokierunkowe badania nad historią militarną miasta i regionu. Działalność ta zostanie poszerzona o interdyscyplinarne badania dotyczące formacji i organizacji paramilitarnych (Policja

Państwowa, Korpus Ochrony Pogranicza, itp.). Będą one prowadzone w oparciu o posiadane zbiory oraz materiały dostępne poza terenem Muzeum (kwerendy archiwalne, biblioteczne, muzealne, relacje świadków). Rozwijanie badań naukowych służyć ma coraz pełniejszemu poznaniu historii miasta i regionu, jak również spuścizny militarnej dawnych województw kresowych II Rzeczypospolitej. Ich problematyka obejmować będzie historię wojskowości, a w szczególności okres od 1914 r. po czasy współczesne.

Nieodłącznym elementem badań naukowych są konferencje, seminaria, sesje, odczyty. Muzeum zamierza kontynuować tego typu działania. Ich zasięg będzie nie tylko lokalny ale i ponadregionalny. W 2021 r. planujemy zorganizowanie seminarium poświęconego działaniom zbrojnym na tzw. „łuku białostockim” w 1941 r. Natomiast w roku 2024 r. sesję dotyczącą spuścizny po Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie w muzeach.

d) **Planowane publikacje:**

Owoce prowadzonych prac badawczych, organizowanych spotkań naukowych oraz wystaw są publikacje.

Kontynuowane będzie wydawanie „Zeszytów naukowych Muzeum Wojska”, natomiast wynikiem prowadzonych badań naukowych będzie wydawanie monografii. W latach 2020 – 2024 Muzeum planuje wydać monografię o Podlaskiej Brygadzie Kawalerii w latach 1937 – 1939 i artylerii najcięższej w Wojsku Polskim w latach 1930 – 1939. Aby usprawnić rozpowszechnianie wydawanych pozycji, Muzeum planuje rozszerzenie współpracy z wydawcami zewnętrznymi, jak również prowadzenie sukcesywnej digitalizacji już wydanych pozycji, celem udostępnienia ich online. Muzeum planuje położyć nacisk na większe zróżnicowanie publikacji muzealnych, zarówno pod względem wyglądu, formatu, adresowanych do różnych grup odbiorców. Zamierzamy rozszerzyć wydawanie pozycji popularyzujących historię wojskowości, jak również katalogów towarzyszących wystawom, katalogów zbiorów, przewodników czy wydawnictw okolicznościowych.

3. **Gromadzenie i przechowywanie zbiorów**

Jedną z podstawowych funkcji, mimo zmieniających się trendów i sposobów definiowania roli muzeów, jest gromadzenie, ochrona oraz przechowywanie zbiorów. Muzeum systematycznie będzie pozyskiwać obiekty muzealne, szczególnie te związane z wojskową historią regionu. Dokonywane zakupy realiów i archiwaliów mają na celu uzupełnienie wystaw stałych oraz kolekcji. Nabywanie obiektów – zakupy, jak też pozyskiwanie na drodze darowizny – będzie następowało od osób prywatnych, w domach aukcyjnych i specjalistycznych antykwariatach militarnych w Polsce i za granicą.

Nowe zasoby mają przede wszystkim uzupełniać kolekcje, które zostaną wykorzystane przy tworzeniu modernizowanych wystaw stałych. Przede wszystkim będą to pamiątki wydarzeń z lat 1914 - 2019 związanych z obecnością wojska i innych służb mundurowych, zarówno polskich jak i obcych, na terenie miasta oraz regionu. Ponieważ Białystok, a co za tym idzie również Muzeum, czuje się spadkobiercą tradycji Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej, powiększane będą kolekcje dotyczące historii tych obszarów (szczególnie pamiątki związane z Dowództwem Okręgu Korpusu III w Grodnie). Nad właściwym doбором eksponatów czuwać będzie Komisja Zakupu Muzealiów.

W okresie styczeń 2020 – grudzień 2024 planowany jest zakup następujących eksponatów (ich nabycie będzie uzależnione od dostępności na rynku antykwarycznym oraz oferowanej ceny):

- umundurowanie żołnierza;
- wyposażenie wojskowe;
- broń biała oraz palna;
- obiekty falerystyczne;
- archiwalia i fotografie;
- weksylia;
- dzieła sztuki;
- pojazdy;
- pamiątki związane z wojskiem.

Posiadane i nowo nabyte zabytki przechowywane będą w dotychczasowych lokalizacjach (magazyn główny w siedzibie Muzeum i magazyny pomocnicze zlokalizowane na terenie miasta Białegostoku).

Realizacja inwestycji „Park Militarny” zwiększy możliwości pozyskiwania eksponatów wielkogabarytowych, jak i zwiększy ofertę wystawienniczą Muzeum.

4. Konserwacja zbiorów

W latach 2020-2024 nastąpi kontynuacja polityki muzealnej mającej na celu dalszą konserwację obiektów znajdujących się w złym stanie zachowania. Dotyczy to archiwaliów, jak i realiów. Szczególnie sprzętu ciężkiego, obiektów ze skóry czy tkanin. Do konserwacji przewidziane są muzealia z ekspozycji plenerowej w Podlaskim Oddziale Straży Granicznej oraz bogaty zbiór czapek wojskowych. Należy dodać, iż część muzealiów jest niepełnych lub niekompletnych, stąd potrzeba ich uzupełnienia, renowacji tak, by mogły stanowić rzetelny i kompletny obiekt muzealny z możliwością prezentacji na wystawie głównej lub wystawach czasowych.

Dla części archiwaliów nadal prowadzona będzie wymiana kopert i zastępowanie ich poliestrowymi obwolutami, zgodnie ze standardami konserwatorskimi. Nowo opracowane obiekty zostaną zabezpieczone poprzez umieszczenie ich w specjalistycznych opakowaniach, kopertach i teczkach. Jednym z zadań Muzeum jest również dbałość o sprzęt ciężki. Systematycznie, kilka razy do roku, należy uruchamiać pojazdy i przeprowadzać przeglądy techniczne. Szczególnie dotyczy to i wyrzutni raketowej BM-13 na samochodzie ZIS-151 oraz samochodu GAZ 69A.

W okresie styczeń 2020 – grudzień 2024 Muzeum, w miarę posiadanych środków, zamierza zrealizować następujące prace konserwatorskie:

- konserwacja posiadanych obiektów papierowych (dokumenty i zdjęcia),
- konserwacja umundurowania,
- kontynuacja zabezpieczania i konserwacja posiadanych obiektów wielkogabarytowych.

W planach przewiduje się konserwację: 7,5 cm armaty Stuk 40 l/48 z działa pancernego Stug III Ausf. G, desantowego działa szturmowego ASU – 85, bojowego wozu rozpoznawczego BRDM-2, 100 mm armaty plot. KS-19M2, 122 mm haubicy M 30 oraz armaty przeciwpancernej wz.36 Bofors.

Stan pozostałych posiadanych w zasobach Muzeum muzealiów będzie na bieżąco monitorowany i jeśli zajdzie taka potrzeba poddawany koniecznym zabiegom konserwatorskim.

5. Digitalizacja zbiorów

Muzeum w okresie styczeń 2020 – grudzień 2024 będzie kontynuowało proces digitalizacji zbiorów. Planowane jest sukcesywne wprowadzenie do elektronicznych inwentarzy muzealnych kolejnych zabytków z możliwością ich udostępniania w Internecie.

MWB prowadzi inwentarz muzealiów w formie tradycyjnych ksiąg oraz w formie elektronicznej. Do elektronicznej ewidencji zbiorów używany jest system MONA-3W. Umożliwia on m.in. gromadzenie i ewidencjonowanie pełnej informacji na temat obiektów muzealnych wraz z materiałem cyfrowym, szybki dostęp do informacji (kwerendy, raporty i statystyki), pomoc w przygotowaniu katalogów wystawowych, not katalogowych, a także wydruk niezbędnych dokumentów dotyczących muzealiów i multimediiów takich jak karty ewidencyjne, karty magazynowe, czy księgi inwentarzowe. Elektroniczny inwentarz pozwala również na udostępnienie szczegółowej informacji o wytypowanych zbiorach na stronach internetowych. Na koniec grudnia 2018 r. liczba wpisanych rekordów zabytków wyniosła 8185, co stanowi 47,76% w stosunku do całkowitej liczby posiadanych muzealiów. Dążenie do pełnej digitalizacji zbiorów wymusza zatrudnienie dodatkowych osób i zabezpieczenie środków finansowych na opracowywanie muzealiów. Jest to zadanie długotrwałe z racji tego, iż opisy na kartach należy przeważnie poprawiać. Niedostępność specjalistycznej literatury w latach 70 i 80 XX w. i inne czynniki spowodowały, iż ogromna liczba opisów tworzona jest na nowo. Aby ułatwić proces wyszukiwania planowane jest uporządkowanie słownika katalogu elektronicznego. W ciągu najbliższych 5 lat zamierzamy osiągnąć poziom 70% zdigitalizowanych zasobów muzealnych.

6. Działania edukacyjne

Szeroko rozumiana działalność edukacyjna jest jednym z najważniejszych obszarów działalności MWB. Obejmują one wszelkie prace mające na celu popularyzację wiedzy o historii wojskowości miasta i regionu oraz edukację w tym zakresie. Planujemy utworzenie przetrzeni do prowadzenia działalności edukacyjnej, odpowiednio wyposażonej w niezbędne pomoce naukowe (akcesoria plastyczne czy sprzęt multimedialny).

W okresie styczeń 2020 – grudzień 2024 Muzeum będzie wprowadzało następujące zmiany w prowadzonych działaniach edukacyjnych:

a) zwiększenie dywersyfikacji tematów dla poszczególnych grup odbiorców zwłaszcza w wieku szkolnym:

- w przypadku grup szkolnych oznacza to szukanie ścisłych korelacji z obowiązującą podstawą programową nauczania historii,
- wykorzystanie innych możliwości współpracy ze szkołami – wspólna realizacja szkolnych projektów edukacyjnych, realizacja wspólnych wielostronnych programów partnerskich o charakterze wieloletnim,
- umożliwienie realizowania indywidualnych lub/i zewnętrznych programów edukacyjnych w oparciu o zbiory muzealne;

b) kształtowanie interdyscyplinarnej formuły edukacji muzealnej (w tym szeroko rozumiana edukacja kulturalna):

- pogłębienie poziomu uczestnictwa w kulturze oraz rozwinięcie oferty Muzeum na białostockich osiedlach,
- wykorzystanie nie tylko głównych dyscyplin w sposób naturalny związanych z Muzeum, jak historia, historia wojskowa, ale też szukanie powiązań, inspiracji i metod w innych dziedzinach nauki (od fizyki i przyrody zaczynając, na sztuce i architekturze kończąc),
- większy udział zewnętrznych specjalistów (metodyków i edukatorów) w budowaniu oferty warsztatów edukacyjnych,
- realizowanie programów pozwalających na korzystanie z pozamuzealnych środków wyrazu, zwłaszcza z obszaru sztuki współczesnej, sztuki ulicy, nowych mediów oraz nowych technologii;

c) zintegrowanie działań edukacyjnych z pozostałymi formami działalności Muzeum, wdrażanie standardów dostępności i otwartości:

- opracowanie scenariuszy zintegrowanych działań edukacyjnych dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności,
- budowanie oferty edukacyjnej w odniesieniu do wystaw czasowych, publikacji i innych przedsięwzięć,
- rozszerzanie zakresu tematycznego o zagadnienia z innych obszarów pracy Muzeum (np. konserwację, nauki pomocnicze historii, fotografię, działania graficzne),
- rozwijanie programu wolontariatu kompetencji (w tym międzyinstytucjonalnego),
- stworzenie ofert dla dorosłych odbiorców,
- wizyty studyjne.

Muzeum dalej będzie zacieśniało współpracę z uczelniami wyższymi i środowiskiem nauczycielskim szkół podstawowych i średnich. Współpraca z Uniwersytetem w Białymstoku i Politechniką Białostocką kontynuowana będzie zarówno pod kątem udziału studentów w zajęciach organizowanych przez Muzeum, jak i przygotowywania przyszłych absolwentów do współpracy z naszą instytucją m.in. poprzez praktyki studenckie. Podtrzymywana będzie także dobrze układająca się współpraca z Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Białymstoku. W program działań na lata 2020 – 2024 wpisuje się również ściśle współdziałanie z nauczycielami szczególnie przy opracowywaniu zajęć warsztatowych i edukacyjnych. Oprócz tego Muzeum będzie partnerem szkół przy organizacji konkursów wiedzy, gier miejskich i innych form propagowania wiedzy i wychowania patriotycznego.

IV. DZIAŁALNOŚĆ REMONTOWO INWESTYCYJNA

W okresie styczeń 2020 – grudzień 2024 Muzeum, w miarę posiadanych środków i wydanych pozwoleń, zamierza przeprowadzić następujące prace remontowe:

- remont ściany zewnętrznej budynku z powodu zasolenia,
- dalszą poprawę dostępności obiektu dla osób niepełnosprawnych,
- rozbudowa istniejącej siedziby (o ile nie zostaną podjęte decyzje o zmianie lokalizacji).

Plany modernizacji infrastruktury wystawienniczej i sprzętu biurowego

W omawianym okresie Muzeum będzie kontynuować niezbędną modernizację istniejącej infrastruktury wystawienniczej, jak i wymianę oraz zakupy nowego sprzętu biurowego. W celu zwiększenia dostępności muzeum osobom niepełnosprawnym m.in. zostaną udostępnione przenośne stacje odsłuchowe do audiodeskrypcji dla osób niewidomych.

V. ROZWÓJ KADRY MUZEUM

W okresie styczeń 2020 - grudzień 2024 planowane jest podnoszenie kwalifikacji pracowników Muzeum poprzez udział w szkoleniach i studiach podyplomowych, takich jak: podyplomowe studia muzealne, szkolenia z zakresu konserwacji zabytków, szkolenia z zakresu informatyki, kursy językowe. Przewiduje się sfinalizowanie co najmniej jednego doktoratu.

Planuje się również:

- wizyty studyjne, wyjazdy szkoleniowe pracowników, organizację spotkań z przedstawicielami sektora kultury,

- udział w konferencjach, sympoziach, spotkaniach dotyczących muzealnictwa i historii szczególnie wojskowości, zarówno w kraju, jak i poza jego granicami,
- warsztaty edukacyjne – zajęcia dla pracowników muzeum służące rozwijaniu ich kompetencji, podejmowaniu nowych wyzwań, rozpoznawaniu potrzeb odbiorców, umiejętności reagowania na nowe trendy w kulturze.

W przypadku zrealizowania koncepcji „Parku Militarnego”, a co za tym idzie jego obsługi, konieczne będzie zwiększenie zatrudnienia w muzeum minimum o 4 osoby.

VI. FINANSE

Program będzie realizowany przede wszystkim ze źródeł finansowych budżetu miasta. Ponadto planuje się aktywny udział Muzeum w pozyskiwaniu środków zewnętrznych (MKiDN, MSZ, środki unijne, programy badawcze na rzecz humanistyki, programy realizowane przez NIMOZ, program „Patriotyzm jutra” i inne), szczególnie na działalność wystawienniczą i projekty badawcze. Planowane jest stworzenie samodzielnego stanowiska do pozyskiwania innych niż budżet miasta źródeł finansowania.

VII. PODSUMOWANIE

Muzeum Wojska w Białymstoku stara się sprostać wymogom chwili i wyjść naprzeciw oczekiwaniom odbiorców – mieszkańców Białegostoku i wszystkich osób odwiedzających. Dowodem tego jest coroczny wzrost frekwencji (ponad 40 tys. zwiedzających w 2018 r.). Muzeum jest nowoczesną platformą komunikacji pomiędzy historią a współczesnością. Nauczycielom prowadzącym lekcje historii oferuje nowatorskie rozwiązania i środki techniczne. Kolekcjonerom, hobbystom umożliwia kontakt z eksponatami. Osobom spragnionym przeniesienia się – w wyobraźni – w przeszłość, dynamiczne sceny dioram pozwalają znaleźć się w okopach Nowogrodu nad Narwią, wśród skalistych stoków Monte Cassino, na ulicach zdobytego Rothenburga, czy stanąć wśród żołnierzy AK i NZW.

Odwiedzającym Muzeum służy pomocą kompetentny i kreatywny zespół pracowników. Osobom pragnącym pogłębić swą wiedzę w zakresie dziejów militarnych, oddaje do dyspozycji liczne publikacje naukowe oraz popularyzatorskie, swobodny dostęp do gromadzonych zbiorów archiwalnych oraz bibliotecznych, a także możliwość uczestnictwa w aktywnych formach poznawania przeszłości – konkursach edukacyjnych, pokazach filmowych, rekonstrukcji historycznej, wycieczkach na pola bitewne. Dzięki temu białostockie Muzeum wypełnia z nawiązką postulaty stawiane za cel instytucjom muzealnym: bada, dokumentuje, upamiętnia, służy pomocą w nauczaniu historii młodych pokoleń i proponuje zwiedzającym atrakcje intelektualne.

Robert Sadowski
Dyrektor Muzeum Wojska

Prezydent Miasta - dr hab. Tadeusz Truskolaski
Akceptacja Organizatora